

Batı Trakya Türklerinin Gür Sesi Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi

Murat Derin

Komotini, Bakesş Yayınları, 2021, 208 Sayfa, ISBN:978-618-5322-09-0

Ayşe ORHON*

Çalışmamıza konu olan Batı Trakya Türklerinin Gür Sesi Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi (DEB) adlı eser, Murat Derin tarafında hazırlanmış ve Batı Trakya Azınlığı Kültür ve Eğitim Şirketi (BAKEŞ) tarafından 2021 yılında Yunanistan'da basılmıştır. Hazırlanan tanıtım yazısında, çalışmayı oluşturan her bir bölüm ayrı ayrı incelenerek kendi içinde değerlendirilmiştir. Eseri oluşturan her bir bölüm incelendikten sonra ise çalışmanın geneline yönelik bir değerlendirme yapılacaktır.

Derin tarafından 2018 yılında hazırlanan yüksek lisans tezinin gözden geçirilmiş hali olan çalışma, Batı Trakya Türkleri'nin ilk ve tek siyasi partisi olan Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi (DEB) nin siyasi tarihi üzerine yazılmıştır. Bu konuyla ilgili Türkiye ve Yunanistan'da daha önce herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Bu anlamda eser, hem partinin hem de Batı Trakya'nın siyasi tarihi açısından bir ilk olma özelliğini taşımaktadır. Çalışmada parti arşivinden, özel arşivlerden, Batı Trakya gazetelerinin analizi ve saha araştırmalarından faydalanılmıştır. 2010 yılı öncesinde parti ile ilgili bilgilerde yaşanan kaynak sıkıntısı BAKEŞ 'ten ve kişisel arşivlerden faydalanılarak giderilmiş ve ortaya koyulmuştur. Zengin bir kaynakça ve parti ile ilgili haberlerin ve resmi belgelerin yer aldığı fotoğraf ve belgelere ise ekler kısmında yer verilerek okuyucuya sunulmuştur.

Eser, *Giriş* (s. 13-14) , Birinci Bölüm: *Batı Trakya* (ss.15-82), İkinci Bölüm: *Batı Trakya Türklerinin Partisi: Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi (DEB)* (ss.83-133), *Sonuç* (ss.134-135), *Kaynakça* (ss.137-152), *Ekler* (ss.153-206) ve *Özgeçmiş* (ss.207) bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde; 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan Lozan Barış Anlaşması sonrasında azınlık

* Doktora Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı, Muğla, ayseorhon48@hotmail.com

durumuna düşen Batı Trakya Türklerinin idari ve hukuki alanda suiistimal edilen haklarını geri alabilmek ve seslerini duyurabilmek amacıyla kurdukları Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi'nin kuruluşu, siyasi faaliyetlerinin ortaya çıkarılması aşamasında yaşanan sıkıntılar ve bu aşamada faydalanılan kaynakların genel bir değerlendirilmesi yapılmıştır. Aynı zamanda kitabın adının koyulması konusuna da açıklık getirilmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünü oluşturan “*Batı Trakya*” bölümünde ise on ana başlık yer almaktadır. Birinci başlık “*Dünya’da Batı Trakya*” başlığı, ikinci başlık olan “*Batı Trakya’da Müslüman Türkler*” başlığı altında “*Osmanlı Devleti’nin Batı Trakya Fethi*”, “*Batı Trakya’da Osmanlı Gücünün Zayıflaması*”, “*Batı Trakya Türklerinin Devlet Kurma Teşebbüsleri*” alt başlıkları ile üçüncü alt başlık olan “*Batı Trakya Türklerinin Devlet Kurma Teşebbüsleri*” nin alt başlığı olan “*Rodop Türk Muvakkat (Geçici) Hükümeti*”, “*Batı Trakya Türk Cumhuriyeti*”, “*Batı Trakya Cunta Hükümeti*”, “*Hemetli Batı Trakya Hükümeti*” başlıklarından oluşmaktadır. Üçüncü başlık “*Batı Trakya’nın Demografik Yapısı*”, Dördüncü başlık “*Batı Trakya’da Sosyo-Ekonomik Durum*”, beşinci başlık “*Uluslararası Metinlerde Batı Trakya*” başlığı altında “*1830 Londra Protokolü*”, “*1881 İstanbul Uluslararası Sözleşmesi*”, “*1913 Atina Antlaşması ve 3 Numaralı Protokol*”, “*Sevr Antlaşması’nda Azınlıkların Korunması*”, “*Türk ve Yunan Halklarının Mübadelesine İlişkin 30 Ocak 1923 Tarihli Sözleşme ve Protokol*”, “*24 Temmuz 1923 Lozan Barış Antlaşması*”, “*1926 Atina Antlaşması*”, “*1930 Ankara Antlaşması*”, “*1933 Ankara Antlaşması*” alt başlıklarından oluşmaktadır. Altıncı başlık “*Batı Trakya Türklerinin Güncel Sorunları*” başlığı altında “*Etnik Kimliğin İnkârı*”, “*Vatandaşlık Sorunu*”, “*Dini Özgürlüklerin Kısıtlanması ve Müftülük Sorunu*”, “*Cemaat Yönetimleri ve Vakıf Malları Sorunu*”, “*Eğitim Sorunu*”, “*Siyasi Katılımın Engellenmesi İçin Getirilen Sınırlamalar*” ve “*Diğer Sorunlar*” alt başlıklarından oluşmaktadır. Yedinci başlık “*AB ve Batı Trakya*”, Sekizinci başlık “*Demokrat Parti Döneminde Yunan Yakınlaşması ve Batı Trakya*”, Dokuzuncu başlık “*Kıbrıs Sorununun Ortaya Çıkması ve Batı Trakya’ya Yansımaları*”, Onuncu ve son başlık ise “*Türk Siyasilerin Batı Trakya Ziyaretleri*” başlıklarından oluşmaktadır. Bu bölümler ile Batı Trakya’nın genel olarak demografik yapısı, tarihi, coğrafyası ve azınlığın yaşadığı sorunlar ile tarihsel süreçte önemli dönüm noktalarında Türk-Yunan ilişkilerine değinilmiştir.

Eserin ikinci bölümü ise “*Batı Trakya Türklerinin Partisi: Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi (DEB)*” ana başlığı altında on bir başlıktan ve bazı alt başlıklarla ele alınmıştır. İkinci bölümünün ilk başlığını “*Partinin Kuruluşuna Götüren Sebepler*”, ikinci başlığı “*Parti Kuruluşu*” üçüncü başlığı “*Teşkilatlanma*”, Dördüncü başlığı “*DEB Partisi’nin Genel Kurulları*” başlığı altında “*I. Genel Kurul (11 Nisan 1992)*”, “*II. Genel Kurul (19 Ocak 1994)*”, “*III. Genel Kurul (21 Aralık 1994)*”, “*IV. Genel Kurul (13 Aralık 1998)*”, “*V. Genel Kurul (14 Şubat 1999)*”, “*VI. Genel Kurul (22 Mayıs 2005)*”, “*VII. Genel Kurul (11 Temmuz 2010)*”, “*VIII. Genel Kurul (22 Mayıs 2016)*”, “*IX. Genel Kurul (5 Ocak 2019)*” alt başlıkları oluşturmaktadır. Beşinci bölüm ise “*DEB Partisi’nin Genel Başkanları*” başlığı altında “*Dr. Sadık Ahmet*”, “*Işık Sadık Ahmet*”, “*Nazmi Arif*”, “*Ahmet Hacıosman*”, “*Mustafa Mustafa (Boşnak)*”, “*Mustafa Ali Çavuş*”, “*Çiğdem Asafoğlu*” alt başlıkları ile ele alınmıştır. Altıncı başlık “*DEB*

Partisi'nin Programı”, Yedinci başlık “*DEB Partisi'nin Tüzüğü*”, Sekizinci başlık “*DEB Partisi'nin Yayın Organları*”, dokuzuncu başlık “*DEB Partisi'nin Katıldığı Seçimler*”, onuncu başlık *DEB Partisi'nin Siyasi Pozisyonu ve Önemi*”, Son olarak on birinci başlık “*DEB Partisi'nin Üzerine Değerlendirme*” şeklinde ele alınmıştır.

Kitabın ana konusunun ele alındığı ikinci bölümde Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi (DEB)'nin kuruluşu zemini, partinin kuruluşu, isminin belirlenmesi, üyeleri, teşkilatlanması, sırasıyla düzenlenen genel kurullara yer verilmiştir. Devamında partiye başkanlık yapan yedi kişinin hayatları hakkında bilgilere yer ayrılmıştır. Daha sonra ise DEB Partisi'nin parti programı, yayın organları ve günümüzde kullandıkları iletişim kaynakları hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak da partinin katıldığı seçimler ile partinin Batı Trakya Türkleri için ifade ettiği anlam ve önemi hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Kitabın “*Sonuç*” bölümünde ise Dr. Sadık Ahmet liderliğinde uluslararası arenada azınlıkların haklarının korunması için büyük mücadeleler veren Dostluk Eşitlik ve Barış Partisi (DEB) onun ölümünden sonra devam eden süreçte faaliyetleri hakkında bir değerlendirilmede bulunulmuştur. 2010 yılından sonra partinin yeniden faaliyete geçmesinin ardından Avrupa Parlamentosunda Batı Trakya Türklerinin temsil hakkının doğması ve haklı haykırıışlarının karşılık bulması süreci değerlendirilmiştir. Yazar, Batı Trakya Türkleri için Dostluk Eşitlik ve Barış Partisinin ne anlam ifade etmesi gerektiğine değinerek çalışmasını sonlandırmıştır.

Sonuç kısmından sonra yer alan “*Kaynakça*” kısmında çalışmada yararlanılan arşiv belgeleri, süreli yayınlara, internet uzantılı kaynaklara ve mülakat yöntemiyle bilgilerine başvuru yapılan kişilerin listesine yer verilmiştir. “*Ekler*” bölümünde kitabın konusuna ilişkin haritalar, gazete ve dergi kupürlerine, fotoğraflara, kişisel arşivlerden elde edilen belgelerin nüshalarına yer verilerek çalışma görsel olarak zenginleştirilmiştir.

Batı Trakya Türklerinin ilk ve tek siyasi partisi olan DEB Partisinin faaliyetlerinin ortaya çıkarılması ve bundan sonra Batı Trakya Türkleri ile ilgili yapılacak olan araştırmaları için temel oluşturacak olması sebebiyle son derece önemli olan bu çalışma oldukça sade ve akıcı bir dil ile kaleme alınmıştır. Batı Trakya Türklerinin tanınması, siyasi arenada yer alması, Batı Trakya Türklerinin varlık mücadelesinin anlaşılması açısından yapılan çalışmalara örnek olması açısından oldukça önemli bir çalışmadır. Çalışmanın tek olumsuz noktası Yunanistan'da basılmasından dolayı Türkiye'deki okuyucunun temin noktası olmuştur.